

DEN NYESTE HELT

En præsentation af Harry Potter og hans skaber

Der kan ikke være nogen tvivl om, at gælder det bøgernes verden, så er Harry Potter på alles læber. Voksne såvel som børn kaster sig med nyfunden energi over den engelske forfatterinde Joanne K. Rowlings serie om troldmandslærlingen Harry. Og der kan heller ikke være nogen tvivl om, at vi endnu er ved popularitetens begyndelse. Boghandlere over hele landet melder om, at det nu er Harry Potter, der står øverst på butikstyvenes lister over de nemmest omsættelige varer.

Harry Potter er med andre ord kommet for at blive. At bøgerne så ikke er helt så gode, som den enorme popularitet skulle give anledning til at tro, er en helt anden sag. Og snarere end at brokke sig over, at Potter-bøgerne bare er godt håndværk med genial markedsføring (i stedet for omvendt), skal man hellere glæde sig over, at det er en serie kvalitetsbøger og ikke en film eller et computerspil, der suger underholdningslystne i alle aldre til sig.

Historien om Joanne K. Rowling er næsten lige så fantastisk som hendes bøger, i hvert fald hvis man skal tro pressen, der ivrigt viderebringer historien om den enlige mor på bistandshjælp, der skrev på sin debutroman i ledige stunder, fik den antaget med det samme og var mangemillionær få dage efter. Som i et eventyr. Men helt så enkelt fungerer det virkelige liv nu ikke.

Rowling er født i 1966 og bor nu i England. Hun er opvokset i og omkring Bristol og studerede fransk ved Exeter Universitet. I en årrække arbejdede hun som tosproget sekretær, indtil hun i 1992 tog til Portugal for at arbejde som engelsklærer. I et kort essay med den underspillede titel ”The Not Especially Fascinating Life So Far of J.K. Rowling” fortæller hun selv om det:

”Jeg elskede at undervise i engelsk, og eftersom jeg arbejdede om eftermiddagen og aftenen, havde jeg fri til at skrive om formiddagen. Det var specielt heldigt, fordi jeg havde påbegyndt min tredje roman (de to første havde jeg opgivet, da jeg fandt ud af, hvor dårlige de var). Den nye bog handlede om en dreng, der finder ud af, at han er troldmand og bliver sendt på en troldmandsskole.

”Da jeg vendte hjem fra Portugal, havde jeg en halv kuffert fuld af papirer med historier om Harry Potter. Jeg bosatte mig i Edinburgh sammen med min lille datter og besluttede at give mig selv en frist; jeg ville afslutte romanen og prøve at få den udgivet, inden jeg begyndte som fransklærer.

”Det tog et år, fra jeg havde skrevet bogen færdig, til den blev antaget. Det øjeblik, hvor jeg fandt ud af, at Harry skulle udgives, var et af de bedste i mit liv. På det tidspunkt arbejdede jeg som fransklærer. Et par måneder efter at Harry var antaget til udgivelse i Storbritannien, købte en amerikansk forlægger rettighederne for et beløb, der var stort nok til, at jeg kunne opgive mit job som lærer og skrive på fuld tid – mit livs ambition.”

Første bind udkom i 1997 og blev samme år tildelt prisen for året bedste britiske børnebog. I *Harry Potter og De Vises Sten* (da. 1999) er Harry en underkuet dreng på 11 år, hvis forældre blev dræbt i et biluheld, da han var ganske lille. Han bor nu hos sin onkel og tante, der skildres ædende ondt som inkarnationen af selvtilfreds småborgerlighed. Liver tegner sig således ikke særlig lyst for Harry.

Men en dag bliver han opsøgt af en budbringer fra troldmandsskolen Hogwarts, og alting ændrer sig. Det viser sig, at Harry er søn af en troldmand og en heks, og at han således heller ikke selv er en almindelige ”muggler” (en betegnelse for alle uden magiske kræfter). Hans forældre blev dræbt af Voldemort, en genial troldmand i ondskabens tjeneste, der af uransagelige årsager ikke formåede at dræbe Harry, men kun fik tilføjet ham et ar i panden og selv måtte bukke under i samme proces. Harry får af budbringeren at vide, at alle unge troldmænd og hekse fra de er 11 år skal uddannes i magiens verden på Hogwarts, der ligger skjult et ukendt sted i England.

Herfra et mønsteret klar til de følgende bind, der alle starter med, at et nyt skoleår begynder og slutter med, at Harry må hjem til sin forhadte mugglerfamilie, for hvem alt ud over det ordinære er en vederstyggelighed. At den frygtede Voldemort ikke er helt slået ud, siger sig selv, og han står som garant for, at bøgernes overordnede tema er kampen mellem det gode og det onde. For det at besidde magiske kræfter er jo ikke ensbetydende med, at man benytter dem til det fælles bedste.

På internettet gættes der ivrigt på, hvad seriens sidste bind vil bringe. Fra starten af har det været Rowlings idé, at serien skulle følge Harry fra han er 11 til han er 17. At serien har opnået en så dedikeret følgeskare er for så vidt heller ikke mærkeligt.

Romanerne er absolut velskrevne, vittige, spændende og for det meste velgennemtænkte.

Synderligt originale er de imidlertid ikke, men det er måske også der, man kan finde en af årsagerne til den store succes – at vi aldrig befinder os helt på gyngende grund, men hele tiden kan genkende elementer fra andre historier, der blot her er sat sammen på en ny (og moderne) måde. Der er således ingen tvivl om, at Rowling falder godt ind i forlængelse af det, der er blevet kaldt børnelitteraturens guldalder.

”Næppe nogen anden epoke har idealiseret barndommen som victorianerne,” skriver kritikeren Bo Green Jensen i sin artikelsamling om det, han kalder vores fælleskultur, *Det første landskab* (1999). Mange af de store episke verdener skabt for børn har deres oprindelse i denne periode og i årene op til 1. Verdenskrigs tab af uskyld. Man kan bare tænke på Lewis Carrolls to bøger om *Alice i Eventyrland* (1865 og 67), J.M. Barries *Peter Pan og Wendy* (1911) og Kenneth Grahames *Vinden i piletræerne* (1908). Specielt de to førstnævnte var med til at etablere forestillingen om barndommens uskyld og muligheden for at flygte ind i en anden verden, hvor de voksnes regler og den vanlige logik ikke længere gælder.

Rowlings arv fra denne tradition er betydelig, ligesom hun næppe kan sige sig fri for at have et mere end nært forhold til traditionens senere højdepunkter som A.A. Milnes to bøger om Peter Plys (1926 og 28), J.R.R. Tolkiens *Hobbitten* (1937) og *Ringenes Herre* (1954-55) samt ikke mindst C.S. Lewis Narnia-serie (1950-56). Specielt sidstnævnte store fantasyuniverser med kampen mellem det gode og det onde på baggrund af en god ballast af sund borgerlig og kristen moral genfindes i bøgerne om Harry Potter. Og så skal vi selvfølgelig ikke glemme Charles Dickses’ to romaner om forældreløse børn i en uforstående verden, *Oliver Twist* (1838) og *David Copperfield* (1858), foruden hele den særligt britiske tradition for kostskoleromaner.

Den franske litteraturforsker Tzvetan Todorov var en af de, der banede vejen for at beskæftige sig seriøst med denne såkaldte fantastiske litteratur. Det skete i hovedværket *Den fantastiske litteratur* (1970, da. 1989), hvor han argumenterer for, at den fantastiske genre kendetegnes ved, at man som læser befinder sig i en tøven mellem det virkelige og det forestillede:

”I den verden, der helt og aldeles er vores, den vi kender, uden djævle, sylfider eller vampyrer, indtræffer en hændelse, der ikke lader sig forklare af denne selv samme fortrolige verdens love. Den, der oplever hændelsen, må beslutte sig for en af to mulige løsninger: enten er der tale om et sansebedrag, om et produkt af indbildningskraften, og lovene i verden forbliver det, de er; eller også har hændelsen virkelig fundet sted, den er en integreret bestanddel af virkeligheden, men så styres denne virkelighed af love, der er os ukendte.”

Det er denne skiften mellem to verdener og to forklaringsmodeller, som også præger Harry Potter-bøgerne. På den ene side en genkendelig virkelighed og på den anden side et magisk univers. Nu skal man ikke benytte litteraturteori som norm for litteratur, men Todorovs karakteristik kan bruges til at belyse et af de problemer, der ligger i Rowlings serie. Den magiske verden minder nemlig så meget om den kendte, at det nærmer sig realisme med andre navne.

I seriens fjerde bind, *Harry Potter og Flammernes Pokal* (2000), er det specielt tydeligt. Selv om bogens overordnede tema er Voldemorts genkomst og dermed det store opgør mellem det gode og det onde, optager verdensmesterskaberne i Quidditch (et magisk boldspil) og problemerne med at finde en date til den store skolefest også stor plads. Altså ingredienser fra den traditionelle ungdomsroman. Desuden byder historien på en paparazzi-journalist og en gennemgående diskussion af racisme.

Den magiske verden hos Rowling er, når det kommer til stykket, ikke særlig magisk og mister noget af sin tiltrækningskraft, fordi man kun sjældent oplever den tøven, at man ikke ved, hvordan man skal forklare begivenhedernes gang. En anden samtidig englænder, der arbejder i samme tradition, er Philip Pullman. Hans trilogi om *Det gyldne kompas* (1995-2000) er til gengæld et langt bedre bud, fordi han er mere original og mindre stereotyp i sine portrætter, og ikke mindst fordi hans fantasyunivers er langt bedre udbygget og udfordrende.

Men hvordan så forklare bøgernes umådeholdne succes? Først og fremmest er de altså vitterligt velskrevne og elementært spændende. Vigtigere er nok, at forlagene har formået at køre det helt store skyts i stilling i markedsføringen. Eksponeringen har selvfølgelig også ført til kritiske røster. Sidste år lå Harry Potter således nummer et på listen over bøger, som forældreorganisationer i USA ville have fjernet fra skoler og

biblioteker. Angiveligt skulle bøgerne stimulere en interesse for det okkulte hos læserne.

En så grundløs anklage viser blot, at kritikerne ikke har læst bøgerne. Havde de det, ville de givet vis have kunnet skrive under på deres værdigrundlag. Der er absolut intet provokerende ved Harry Potter.

Trykt første gang i *Børn & Bøger* nr. 6/2000.

© Benni Bødker 2006